

Коцан В.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розглянуто нормативно-правове закріплення правової освіти в управлінській діяльності. Відзначено, що сучасний розвиток суспільства і держави вимагає підвищення рівня правової культури та правової обізнаності серед населення і особливо це стосується управлінської діяльності, де правова освіта є необхідною умовою ефективного та законного виконання професійних обов'язків.

Підкреслено, що управлінська діяльність в умовах сучасного розвитку суспільства та держави потребує високого рівня правової культури та правової обізнаності серед управліців. Стверджено, що сучасне нормативно-правове поле України містить низку актів, які регулюють питання правової освіти, серед них важливу роль відіграють закони та підзаконні акти, які встановлюють вимоги до освітніх програм, кваліфікаційні стандарти та механізми контролю за їх дотриманням. Проаналізовано основні нормативно-правові акти, що закріплюють правову освіту, такі як Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про державну службу», «Про запобігання корупції» та інші. Аналіз нормативно-правового забезпечення правової освіти в Україні показує, що на сьогодні існує значна кількість законодавчих та підзаконних актів, які регулюють цю сферу.

Акцентовано увагу на інтеграції правової освіти у систему підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, яка є важливим аспектом забезпечення ефективного управління та дотримання законодавства на всіх рівнях державної влади. Визначено, що незважаючи на наявність значної нормативної бази, у сфері правової освіти, що забезпечує управлінську діяльність в системі публічного управління, на даний час існують проблеми, що потребують вирішення. Для вирішення виявлених проблем в статті запропоновано відповідні заходи. Підсумовано, що вдосконалення системи правової освіти сприятиме підвищенню професіоналізму та ефективності державного управління в Україні. Підкреслено, що в подальших наукових дослідженнях потрібно зосередити увагу на особливостях інституційного забезпечення правової освіти в управлінській діяльності.

Ключові слова: нормативно-правові акти, правова освіта, управлінська діяльність, управління, управлінські кадри, держава.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства і держави вимагає підвищення рівня правової культури та правової обізнаності серед населення. Особливо це стосується управлінської діяльності, де правова освіта є необхідною умовою ефективного та законного виконання професійних обов'язків. В умовах реформування державного управління та адаптації до європейських стандартів, питання нормативно-правового закріплення правової освіти набуває особливої актуальності.

Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на вдосконалення правової освіти в Україні, існує низка проблем, які потребують вирішення. Це, зокрема, відсутність системного підходу до нормативно-правового забезпечення правової освіти для управлінських кадрів, недостатня координація між різними державними органами та освіт-

німи закладами, а також відсутність чітких механізмів контролю та оцінки ефективності освітніх програм. Тому дане дослідження спрямоване на розкриття важливості правової освіти у процесі управлінської діяльності та обґрунтування необхідності її нормативно-правового закріплення, що сприятиме підвищенню рівня професіоналізму та ефективності державного управління в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку правової освіти та особливості публічного управління процесами, що відбуваються у правоосвітній сфері, досліджуються багатьма провідними науковцями. Зокрема, варто згадати таких як Васюра Р. [1], Нестеренко О. [2], Полякова О. [3; 6], Поступна О. [4], Хаварівська Г. [5], Хожило І. [6] та багато інших.

У своїх публікаціях дослідники вивчають різноманітні питання, пов'язані із правоосвітньою

діяльністю, зокрема, сучасний стан функціонування системи правової освіти в Україні в контексті публічно-управлінського аспекту, розглядають особливості правового виховання в управлінській діяльності, досліджують механізми правового регулювання процесу публічного управління освітою, обґрунтовують модель як опис системи публічного управління правовою освітою населення, представляють шляхи підвищення рівня правової та етичної культури державних управлінців як один із пріоритетів правового виховання в умовах соціальної мобільності та представляють пропозиції щодо функціонування юридичних клінік як одного із шляхів підготовки фахівців-юристів.

Разом з тим, нормативно-правове закріплення правової освіти в управлінській діяльності є надзвичайно важливим компонентом наукових досліджень, зважаючи на потребу глибоких досліджень у сфері правової свідомості українського суспільства, що визначило тематику даної статті,

Постановка завдання. Мета даної статті полягає в аналізі існуючих нормативно-правових актів, що регулюють правову освіту в управлінській діяльності, виявленні основних проблем та недоліків у цій сфері, а також у розробці пропозицій щодо їх вирішення. Особлива увага приділяється питанням інтеграції правової освіти у систему підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, а також необхідності розробки єдиних стандартів і програм, що відповідають сучасним вимогам та викликам.

Виклад основного матеріалу. Управлінська діяльність в умовах сучасного розвитку суспільства та держави потребує високого рівня правової культури та правової обізнаності серед управлінців. Правова освіта є фундаментальним елементом у формуванні компетентних, відповідальних і ефективних керівників, здатних приймати обґрунтовані рішення в межах законодавчого поля. Розвиток правової освіти в управлінській діяльності підтримується системою освітніх установ, професійних організацій та державних органів. Ці інституції забезпечують підготовку та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, сприяють обміну досвідом та впровадженню найкращих практик.

Сучасне нормативно-правове поле України містить низку актів, які регулюють питання правової освіти. Серед них важливу роль відіграють закони та підзаконні акти, які встановлюють вимоги до освітніх програм, кваліфікаційні стандарти та механізми контролю за їх дотриманням. Осно-

вні нормативно-правові акти, що закріплюють правову освіту, включають Конституцію України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про державну службу», «Про запобігання корупції» та інші. Розглянемо детальніше основні з них:

1. Конституція України встановлює основні принципи правової освіти. Згідно з статтею 53 Конституції України, кожен має право на освіту. Це положення закладає основу для правової освіти в контексті загальної освіти, включаючи спеціалізовану правову освіту для управлінських кадрів [7].

2. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Закон України «Про освіту» визначає загальні принципи та засади освітньої діяльності, в тому числі правової освіти [8]. Закон України «Про вищу освіту» регулює питання підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, включаючи правову освіту [9]. Ці закони закладають основу для формування освітніх програм з правових дисциплін, що є обов'язковими для майбутніх управлінців.

3. Закон України «Про державну службу» встановлює вимоги до професійної підготовки державних службовців, включаючи обов'язкову правову підготовку. Стаття 48 цього Закону визначає, що державні службовці зобов'язані підвищувати свою кваліфікацію, у тому числі в сфері права [10].

4. Закон України «Про запобігання корупції» передбачає заходи щодо запобігання корупції, включаючи правову освіту. Відповідно до статті 19 цього Закону, спеціально уповноважені суб'єкти у сфері запобігання корупції зобов'язані проводити навчання та підвищення кваліфікації з антикорупційного законодавства [11].

Сюди також варто віднести такі підзаконні нормативно-правові акти як Указ Президента України «Про Національну програму правової освіти населення» від 18.10.2001 № 992/2001 [12], наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» від 3 серп. 2006 р. № 592 [12] та інші.

Аналіз нормативно-правового забезпечення правової освіти в Україні показує, що на сьогодні існує значна кількість законодавчих та підзаконних актів, які регулюють цю сферу. На цій основі є підстави вести мову про інтеграцію правової освіти у систему підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, яка є важливим аспектом забезпечення ефективного управління та дотримання законодавства на всіх рівнях

державної влади. Сучасні вимоги до управлінських кадрів включають не лише знання основних законодавчих актів, але й здатність застосовувати їх на практиці, розуміння правових наслідків управлінських рішень та вміння приймати обґрунтовані рішення в межах правового поля.

Зокрема, підготовка управлінських кадрів повинна включати всебічну правову освіту, яка охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти. Важливою складовою цієї підготовки є вивчення Конституції України, основних законів, що регулюють державне управління, антикорупційного законодавства, а також міжнародного права.

Проте, незважаючи на наявність значної нормативної бази, у сфері правової освіти, що забезпечує управлінську діяльність в системі публічного управління, на даний час існують проблеми, що потребують вирішення:

- відсутність системного підходу до організації правової освіти;
- недостатня координація між різними державними органами та освітніми закладами;
- недоліки в контролі та оцінці ефективності освітніх програм.

Ці та інші проблеми створюють перешкоди для ефективного функціонування системи правової освіти в управлінській діяльності.

Для вирішення виявлених проблем, на наш погляд, необхідно здійснити наступні заходи:

1. Розробити єдину державну програму правової освіти для управлінських кадрів, яка включатиме стандарти і методики навчання, а також механізми контролю та оцінки якості освіти.

2. Підвищити рівень координації між державними органами та освітніми закладами, що займаються підготовкою та підвищенням кваліфікації управлінців.

3. Запровадити регулярні тренінги та курси підвищення кваліфікації з правових питань програми навчання управлінців у вищих навчальних закладах, обов'язкові для всіх державних службовців та управлінців.

4. Розробити і впровадити сучасні освітні технології, спеціалізовані навчальні матеріали та методики навчання, включаючи дистанційне навчання, для забезпечення доступності правової освіти, які будуть адаптовані до потреб управлінських кадрів.

Залучити до навчального процесу практикуючих юристів та експертів з правових питань для проведення лекцій, семінарів та тренінгів.

Окремий акцент потрібно поставити на потребу якісного підвищення кваліфікації управлінських кадрів, яке є постійним процесом, що повинен

включати регулярні курси та тренінги з правових питань. Це дозволяє управлінцям не лише оновлювати свої знання, але й ознайомлюватися з новітніми змінами у законодавстві та сучасними практиками правозастосування.

Основні заходи для підвищення кваліфікації управлінських кадрів повинні включати:

- організацію регулярних курсів підвищення кваліфікації, які будуть обов'язковими для всіх державних службовців та управлінців;
- впровадження дистанційного навчання та онлайн-курсів, що забезпечить доступність освіти незалежно від місця роботи управлінців;
- проведення тематичних семінарів та конференцій, присвячених актуальним правовим питанням та змінам у законодавстві.

Для забезпечення ефективності правової освіти управлінських кадрів необхідно розробити єдині стандарти і програми, що відповідатимуть сучасним вимогам та викликам. Це дозволить створити єдину систему підготовки та підвищення кваліфікації, яка буде узгоджена з державними стандартами та міжнародними практиками.

Розробка єдиних стандартів правової освіти для підготовки управлінських кадрів повинна включати:

- визначення основних компетенцій та знань, які повинні мати управлінські кадри у сфері права;
- розробку типових програм навчання, що будуть використовуватися у всіх освітніх закладах та навчальних центрах;
- впровадження системи сертифікації, яка підтверджуватиме рівень правових знань та компетенцій управлінців.

Насамкінець варто наголосити на такому аспекті як актуалізація навчальних програм. Навчальні програми повинні постійно оновлюватися з урахуванням змін у законодавстві та сучасних викликів. Цей процес повинен включати:

- моніторинг змін у законодавстві та оперативне внесення змін до навчальних програм.
- розробку нових курсів та модулів, що враховуватимуть сучасні тенденції та вимоги до правової освіти.

– залучення до розробки програм практикуючих юристів, науковців та експертів у галузі права.

Загалом, закріплення правової освіти на нормативно-правовому рівні є важливим кроком для забезпечення професійної компетентності управлінських кадрів. Ефективне впровадження правової освіти сприятиме підвищенню рівня правосвідомості та правової культури в управлінні, що, в свою чергу, сприятиме розвитку правової держави в Україні.

Висновки. Отже, правова освіта є невід’ємною складовою частиною професійної підготовки управлінських кадрів, оскільки вона сприяє формуванню правової культури, забезпечує правосвідомість та підвищує ефективність прийняття управлінських рішень. Ефективне нормативно-правове забезпечення правової освіти є необхідною умовою для формування висококваліфікованих управлінських кадрів, здатних результативно виконувати свої обов’язки в межах законодавчого поля. Воно покликане забезпечити якісну інтеграцію правової освіти у систему підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів, а також розробка єдиних стандартів і програм, є необхідними умовами для підвищення ефективності державного управління. Це сприятиме формуванню компетентних та відповідальних управлінців, здатних приймати обґрунтовані рішення у правовому полі, що в свою чергу забезпечить розвиток правової держави та підвищення рівня правової культури в суспільстві.

Серед основних проблем правової освіти в управлінській діяльності виділяються недостатня фінансова підтримка, відсутність єдиного підходу до формування навчальних програм, а також недостатня мотивація управлінців до постійного підвищення своєї правової компетентності. Для підвищення ефективності правової освіти в управлінській діяльності необхідно розробити єдині стандарти та вимоги до навчальних програм, забезпечити належний рівень фінансування та стимулювати управлінців до постійного професійного розвитку. Важливим напрямком є також впровадження новітніх інформаційних технологій у процес навчання. Загалом, вдосконалення системи правової освіти сприятиме підвищенню професіоналізму та ефективності державного управління в Україні.

В подальших наукових дослідженнях потрібно зосередити увагу на особливостях інституційного забезпечення правової освіти в управлінській діяльності.

Список літератури:

1. Васюра Р. Юридична клініка як один із шляхів підготовки фахівців-юристів. Луцький інститут розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»: дорога до знань довжиною у 20 років. 2020. С. 185.
2. Нестеренко О. Підвищення рівня правової та етичної культури державних управлінців як один із пріоритетів правового виховання в умовах соціальної мобільності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 230–234.
3. Полякова О. Модель як опис системи публічного управління правовою освітою населення. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2018. Вип. 21. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/feb/26683/151089-article-text-326523-1-10-20181214.pdf> (дата звернення 20.06.2024).
4. Поступна О.В. Механізм правового регулювання процесу публічного управління освітою. *Наукові перспективи*. № 1 (7). 2021. С. 239–250. URL: [https://doi.org/10.32689/2708-7530-2021-1\(7\)-239-250](https://doi.org/10.32689/2708-7530-2021-1(7)-239-250)
5. Хаварівська Г.С. Правове виховання в управлінській діяльності. *Ефективність державного управління : зб. наук. пр.* Вип. 2 (63) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 48–59. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.63.2020.212638>.
6. Хожило І.І., Полякова О.С. Сучасний стан функціонування системи правової освіти в Україні: публічно-управлінський аспект. *Наукові перспективи*. № 2 (8). 2021. С. 280–292. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-2\(8\)-280-292](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-2(8)-280-292)
7. Конституція України. Офіційне видання. Київ : М-во юстиції України, 2006. 104 с.
8. Про освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 21.06.2024).
9. Про вищу освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 21.06.2024).
10. Про державну службу : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2012. № 26. Ст. 273. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4050-17#Text> (дата звернення 21.06.2024).
11. Про запобігання корупції: Закон України № 49-1700-VII від 14 жовтня 2014 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. С. 20–56.
12. Про Національну програму правової освіти населення : Указ Президента України від 18.10.2001 № 992/2001. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text> (дата звернення 21.06.2024).
13. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серп. 2006 р. № 592. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06#Text> (дата звернення 20.06.2024).

Kotsan V.V. REGULATORY AND LEGAL CONSOLIDATION OF LEGAL EDUCATION IN ADMINISTRATIVE ACTIVITIES

The article deals with the regulatory and legal consolidation of legal education in managerial activity. It was noted that the modern development of society and the state requires an increase in the level of legal culture and legal awareness among the population, and this especially applies to managerial activities, where legal education is a necessary condition for the effective and legal performance of professional duties.

It is emphasized that managerial activity in the conditions of modern development of society and the state requires a high level of legal culture and legal awareness among managers. It has been asserted that the modern regulatory legal field of Ukraine contains a number of acts that regulate the issue of legal education, among them laws and by-laws that establish requirements for educational programs, qualification standards and mechanisms for monitoring their compliance play an important role. The main normative-legal acts establishing legal education, such as the Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine “On Education”, “On Higher Education”, “On Civil Service”, “On Prevention of Corruption” and others, were analyzed. An analysis of the regulatory and legal provision of legal education in Ukraine shows that today there is a significant number of legislative and by-laws that regulate this area.

Attention is focused on the integration of legal education into the system of training and professional development of managerial personnel, which is an important aspect of ensuring effective management and compliance with legislation at all levels of state power. It was determined that, despite the presence of a significant regulatory framework, in the field of legal education, which ensures managerial activity in the public administration system, there are currently problems that need to be solved. Appropriate measures are proposed in the article to solve the identified problems. It is concluded that the improvement of the legal education system will contribute to increasing the professionalism and efficiency of public administration in Ukraine. It is emphasized that in further scientific research it is necessary to focus attention on the peculiarities of institutional provision of legal education in managerial activities.

Key words: *regulatory and legal acts, legal education, managerial activity, management, managerial personnel, state.*